

75 jaar vrijheid

Van september 2019 tot medio dit jaar staat Nederland stil bij 75 jaar bevrijding. KRO Magazine belicht dit in een onregelmatig terugkerende rubriek met een tv-tip, historische duiding en een levendige herinnering.

HERINNERING

Witte anjers voor de bevrijders

Op 12 april 1945 bevrijdden Canadese soldaten Kamp Westerbork in Drenthe. Oud-politicus Ed van Thijn was er getuige van. Als kind bracht hij twee periodes in het kamp door.

“De Tommies zijn er!” Het zijn woorden die Ed van Thijn (85) nooit zal vergeten. Als tienjarige maakte de oud-PvdA-politicus en voormalig burgemeester van Amsterdam de bevrijding van Kamp Westerbork mee, waar op dat moment nog 876 Joodse gevangenen zaten. De Duitsers namen het op 1 juli 1942 in gebruik. Het diende als doorvoerkamp van opgepakte Nederlandse Joden, Roma en Sinti. Elke week vertrok een transport naar de vernietigingskampen in het oosten, zoals Sobibor en Auschwitz-Birkenau. Van de 107.000 weggevoerde Joden kwamen er slechts 5500 terug.

Begin april 1945 maakten de Duitsers zich op om te vertrekken. De Canadezen naderden en in het kamp hoorden ze de kanonnen in de verte. De gevangenen waren bang. Het gerucht ging dat de bewakers het kamp in brand wilden steken. Op 12 april, toen alle Duitsers waren verdwenen, verschenen er Canadese pantserwagens. “Ze begonnen te schieten omdat ze dachten dat het een militair kampement was”, zegt Van Thijn.

“Dat is goed afgelopen omdat twee mannen de moed hadden om met een witte vlag naar hen toe te gaan.” De tienjarige Ed van Thijn klom in een wachttorens en zag de Canadezen naderen. Medegevangenen huilden, lachten, jubelden en kusten elkaar. Over hun voertuigen werden witte anjers gestrooid die de gevangenen uit de kas van de kampcommandant hadden gehaald.

Soldaten deelden sigaretten en chocolade uit. “De smaak van de eerste chocola en het witte brood vergeet ik nooit meer.”

Omdat de rest van Nederland nog bezet was, mochten de bevrijde Joden het kamp niet uit. Ze werden ingezet om opgepakte NSB'ers te bewaken die hier vanaf 17 april werden geïnterneerd. Ook de jonge Van Thijn kreeg die taak. Met een stok hield hij hen in de gaten als ze in het bos hout sprokkelde. In zijn herinnering waren ze uitgemergeld, daardoor was hij niet bang. Sommige Joodse oud-gevangenen namen wraak. Zo lieten ze NSB'ers door een weiland kruipen en alles opeten wat ze zagen. “Pervers”, zegt Van Thijn. Zijn ouders en hij waren in hun familie de enigen die de oorlog overleefden.

Bronnen: ‘Ed van Thijn: Het verhaal en daarna’, ‘18 adressen’ en ‘Eenzaam in de oorlog’, www.kampwesterbork.nl

Zie ook pagina 18

DE STRIJD

Nederland grotendeels bevrijd

Militair historicus Christ Klep schetst de strijdplannen van de bevrijders.

IN APRIL 1945 was het eindelijk zover: de geallieerden bevrijdden weer flinke stukken Nederland. In de winter van 1944-1945 had het front in Nederland – grofweg langs de grote rivieren – vrijwel stilgelegen. Begin februari was de opmars hervat vanuit de omgeving Nijmegen, maar in eerste instantie richting het oosten. Begin april trokken de eerste geallieerde eenheden dan toch via de Achterhoek de rest van Nederland binnen. Daarna was de verovering van Oost- en Noord-Nederland een kwestie van tijd. Binnen twee weken stonden de geallieerde tanks bij de Afsluitdijk. Spectaculair was de landing van zeshonderd Franse commando's in Drenthe: Operatie Amherst. Hier en daar beten Duitse eenheden nog flink van zich af, maar op de meeste plaatsen verbrokkelde de tegenstand. Op 12 april bereikte de geallieerde opmars Kamp Westerbork, een dag later was Assen bevrijd en op 16 april was Groningen aan de beurt. De keerzijde was dat West-Nederland nog moest wachten. Dat gebied – extra zwaar getroffen door de Hongerwinter – had in de geallieerde strategie geen prioriteit. Wel begon eind april de voedseldropping uit Britse en Amerikaanse vliegtuigen. Voorlopig echter maakten de 120.000 Duitsers in West-Nederland (*Festung Holland*) geen aanstalten zich over te geven. hervatting van het geallieerde offensief. Dat moment zou in februari 1945 komen.

OP TV

Fout of minder fout

Portret van een kampcommandant

Het is twaalf april 1945. De gevangenen van kamp Westerbork moeten hebben begrepen dat er iets gaande was. Op de website van kamp Westerbork is te lezen hoe de dag ervoor kampcommandant Albert Gemmeker en zijn staf het kamp hadden verlaten. Voeg in de morgen, iets na zeven uur, klonk geweervuur. En aan het einde van die middag, vandaag precies 75 jaar geleden, is het doorgangskamp bevrijd. SS-commandant Albert Gemmeker, die vanaf 1942 verantwoordelijk was voor de gang van zaken in Westerbork, heeft altijd geprobeerd aan zijn lot te ontkomen. Hij heeft maar tien jaar gevangen gezeten, omdat rechters niet konden bewijzen dat hij wist wat er stond te gebeuren met de mensen die hij op transport stelde. Zijn standaardantwoord bij verhoren was: 'Hoe onwaarschijnlijk het voor u ook mag klinken, ik heb niet geweten wat in Auschwitz met de joden ging gebeuren. Ik wist niets van het afmaken der mensen en de manier waarop dit geschiedde.' De NOS herhaalt de documentaire uit 2019.

► **ALBERT GEMMEKER, COMMANDANT VAN KAMP WESTERBORK 19.35 NPO 2**

